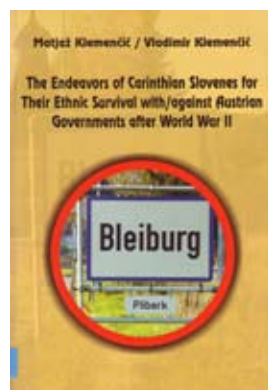

THE ENDEAVORS OF CARINTHIAN SLOVENES FOR THEIR ETHNIC SURVIVAL WITH/AGAINST AUSTRIAN GOVERNMENTS AFTER WORLD WAR II

Matjaž Klemenčič, Vladimir Klemenčič: The endeavors of Carinthian Slovenes for their ethnic survival with/against Austrian governments after World War II. Mohorjeva založba, 281 str. Celovec–Ljubljana–Dunaj 2008.

Zajetno delo avtorjev Matjaža in Vladimirja Klemenčiča prihaja med bralce dve leti po izdaji slovenskega originala *Prizadevanja koroških Slovencev za narodni obstoj po drugi svetovni vojni*, ki ga je leta 2006 izdala Mohorjeva založba v Celovcu. Ista založba je naredila zanimivo potezo, saj je delo pripravljeno tudi za izid v nemškem jeziku. V kratkem času torej tri zajetna dela o koroških Slovencih!

Korenine priprave knjižnega dela o problematiki koroških Slovencev segajo dobre tri desetletja nazaj. Tedaj je V. Klemenčič, nestor geografskega raziskovanja manjšin v Sloveniji in zamejstvu, že dodobra seznanjen z manipulativno naravo popisov prebivalstva po jezikovni pripadnosti, pričel zbirati gradivo za knjigo o tej tematiki. Čas je bil tedaj nadvse primeren, saj je manjšina doživljala hude pritiske nemškonacionalnih organizacij, ki so dosegli vrh s t.i. 'Ortstafelsturmom' (podiranje dvojezičnih krajevnih napisov) leta 1972, štiri leta pozneje pa so v Avstriji izvedli izrazito protimanjšinsko naravnano 'popis posebne vrste' (1976). Prav spremljanje avstrijskih statističnih popisov po jezikovni pripadnosti je rdeča nit celotnega dela, ki je očitno moralo zoreti polna tri desetletja. Danes so izzivi manjšine podobni, mednarodne okoliščine pa povsem drugačne. Prek statističnih popisov se zrealijo tudi drugi vidiki bolj ali manj odkrite protimanjšinske politike druge avstrijske republike. Temeljita analiza metod in tehnik samega popisa, poznejših statističnih interpretacij ter končno tudi uporabe popisnih podatkov v upravnih praksah razgaljajo kontinuirano nasprotovanje uveljavljanju pravic koroških in štajerskih Slovencev, ki jih sicer jasno določa 7. člen avstrijske državne pogodbe iz leta 1955. Manjšina se srečuje s statističnim etnocidom: koroške in avstrijske zvezne oblasti so na podlagi jezikovnih statistik sistematično dokazovale, da je koroških Slovencev premalo za uveljavljanje določene ravni manjšinskih pravic. Prav zato so popisi tako pomembni. V tem okviru sta avtorja namenila posebno pozornost tudi vprašanju popisne kategorije 'Vindišarjev', ki so jo uvedli ob nacističnem popisu leta 1939 in se je kljub dokazani nesmiselnosti obdržala vse do danes. Ob zadnjem štetju so v vsej Avstriji ugotovili le še 555 oseb z jezikom 'vindiš'.

Knjigo sestavlja deset poglavij, ki zajemajo obdobje od konca druge svetovne vojne leta 1945 do danes. Avtorja sta najprej prikazala razmere na južnem Koroškem v desetletju po koncu vojne, ko se je po začasni partizanski zasedbi (ponovno) sprožilo vprašanje razmejitve

med državama, pozneje pa predvsem ureditev položaja slovenske manjšine. Le-ta je z avstrijsko državno pogodbo leta 1955 dobila čvrsta pravna jamstva, ki pa jih Avstrija vse do danes ni povsem uresničila. Od široko zasnovanega sistema obveznega dvojezičnega izobraževanja je od tistih časov do danes ostal le še izraz 'območje dvojezičnega šolstva', ki opredeljuje manjšinski teritorij. Manjšinsko šolstvo je bilo skoraj nenehno tarča asimilacijskih prizadevanj. Z oviranjem vpisa so skušali zmanjšati dostop mladini do slovenskega jezika. Pri tem so se pogosto sklicevali na podatke statističnih popisov, s katerimi so dokazovali nizko število pripadnikov slovenske skupnosti. Poznejši razvoj je zlasti v osemdesetih letih 20. st. privedel do umirjanja protislovenske gonje. Tedaj se je namreč pričel povečevati čezmejni gospodarski promet in krepiti kulturno sodelovanje. Ugled slovenskega jezika se je pričel bistveno popravljati, kar pa je predvsem zasluga spremenjenih okoliščin in le malo tudi sprememb v stališčih in ravnanjih Avstrije do slovenske skupnosti.

Z osamosvojitvijo Slovenije je slovenska manjšina sicer dosegla znatno afirmacijo v avstrijski družbi. Žal manjšina za svoj prispevek k pospeševanju gospodarskega sodelovanja med državama ni bila niti razumljena in še manj nagrajena. Nasprotno: v jeku vključevanja Slovenije v EU so bili interesi slovenske manjšine nekajkrat žrtvovani dobrim meddržavnim odnosom. Obdobju po osamosvojitvi Slovenije sta avtorja namenila dve obsežni poglavji in posebej označila neskromen prispevek avstrijskih Slovencev k mednarodnem priznanju Slovenije. Zadnje, deseto poglavje se posveča položaju koroških Slovencev po vstopu Slovenije v EU, kar vsebinsko sovпада predvsem z obnovljenim vprašanjem postavitve dvojezičnih krajevnih napisov.

Knjiga je temeljita analiza sodobnega položaja slovenske manjšine v Avstriji skozi zadnjega pol stoletja ter nekaj ekskurzi v preteklost. Avtorja sta uporabila predvsem obsežne časopisne vire, statistične podatke in raznoliko literaturo. Angleška različica je precej bogatejša, saj sta avtorja vključila dodatne arhivske dokumente o odnosih Avstrije do slovenske manjšine. Bogata opremljenost knjige s preglednicami in zemljevidi jo uvršča med najpomembnejša referenčna dela o sodobni slovenski manjšinski stvarnosti. Bralcu nudi vpogled v odnose avstrijske države do slovenske manjšine, ki se je skoraj v celotnem obravnavanem obdobju znašla na tarči različnih protimanjšinskih ukrepov. Mestoma je delo zelo ostra kritika avstrijske manjšinske politike in utegne zaradi tega naleteti na negotovanje nekaterih avstrijskih avtorjev. Tem bolj, ker je pozitiven odnos do manjšine (majhnega) dela avstrijske politike in javnosti morda premalo izražen. A to je pravzaprav dobro, saj bo prav polemični ton knjige povod za razprave in iskanja rešitev za probleme manjšine. Delo odlikuje jedrnat slog in terminološka jasnost, ki je nujno potrebna za razumevanje zapletenih pojavov, procesov in odnosov na južnem Koroškem. Knjiga je namenjena nekoliko zahtevnejšim bralcem, saj terja nekaj uvodnega poznavanja zgodovinskih izhodišč in položaja manjšin na splošno.

Jernej Zupančič